

POVRŠINSKI NAPON

Priroda

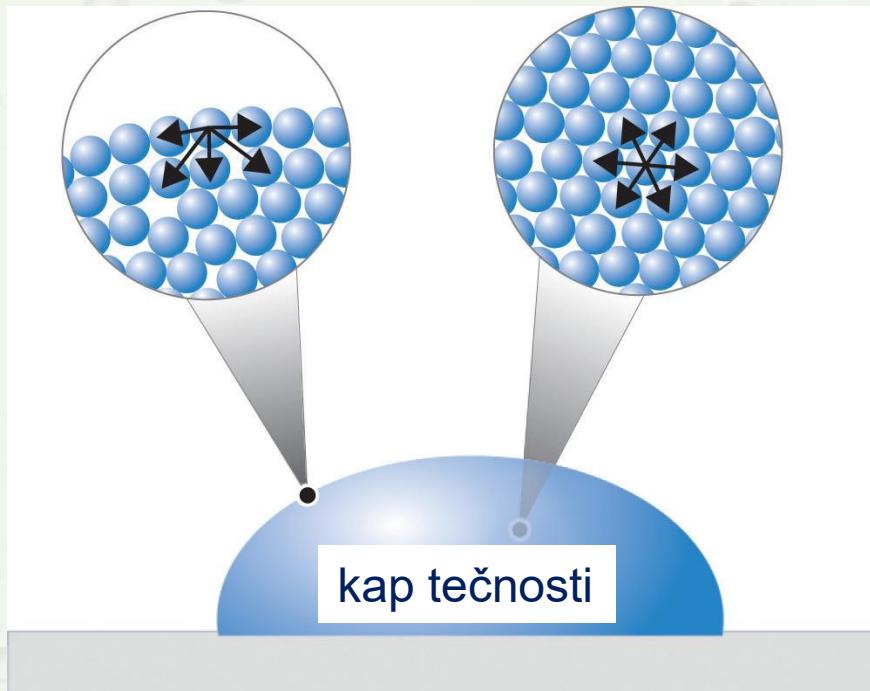
Zašto ovaj insekt može da hoda po površini vode?

Zašto neki mali predmeti plivaju po površini vode?

Površinski napon

Potrebno je uložiti energiju da se molekul iz unutrašnjosti dovede na površinu.

jake međumolekulske interakcije

veliki površinski napon

Definicija

$p = \text{const}, T = \text{const}, n = \text{const} : dG = \gamma d\mathcal{A}$

$V = \text{const}, T = \text{const}, n = \text{const} : dA = \gamma d\mathcal{A}$

γ - površinski napon

$$\gamma = \left(\frac{\partial G}{\partial \mathcal{A}} \right)_{p,T,n}$$

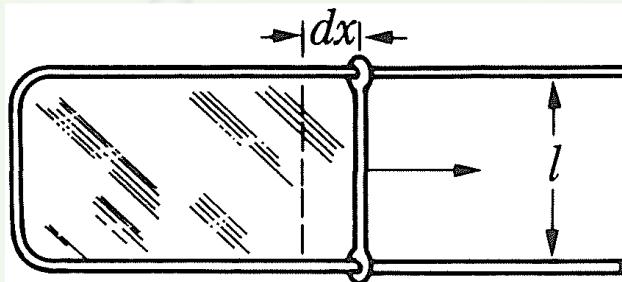
$$\gamma = \left(\frac{\partial A}{\partial \mathcal{A}} \right)_{V,T,n}$$

Površinska Gibsova slobodna energija i površinska entalpija

$$\gamma = \left(\frac{\partial G}{\partial \mathcal{A}} \right)_{P,T,n} = G^s \quad \text{površinska Gibsova slobodna energija}$$

$$H^s = \gamma - T \frac{d\gamma}{dT} \quad \text{površinska entalpija}$$

Obrazovanje površine: rad i sila

$$d\mathcal{A} = 2 \cdot l dx$$

$$dW = \gamma d\mathcal{A}$$

γ – površinska energija (J/m^2)

$$|\vec{F}| = \frac{dW}{dx} = \frac{\gamma d\mathcal{A}}{dx} = 2\gamma l$$

γ – površinski napon (N/m)

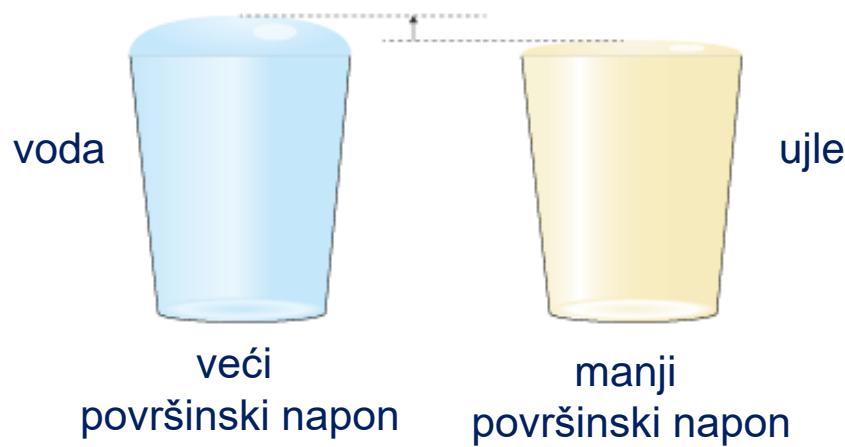
Površinski napon odabralih tečnosti

tečnost	površinski napon (mN/m)	temperatura (°C)
neon	5,2	-247
kiseonik	15,7	-193
etanol	22,3	20
maslinovo ulje	32,0	20
voda	72,8	20
živa	465,0	20
srebro	800,0	970
zlato	1000,0	1070
bakar	1100,0	1130

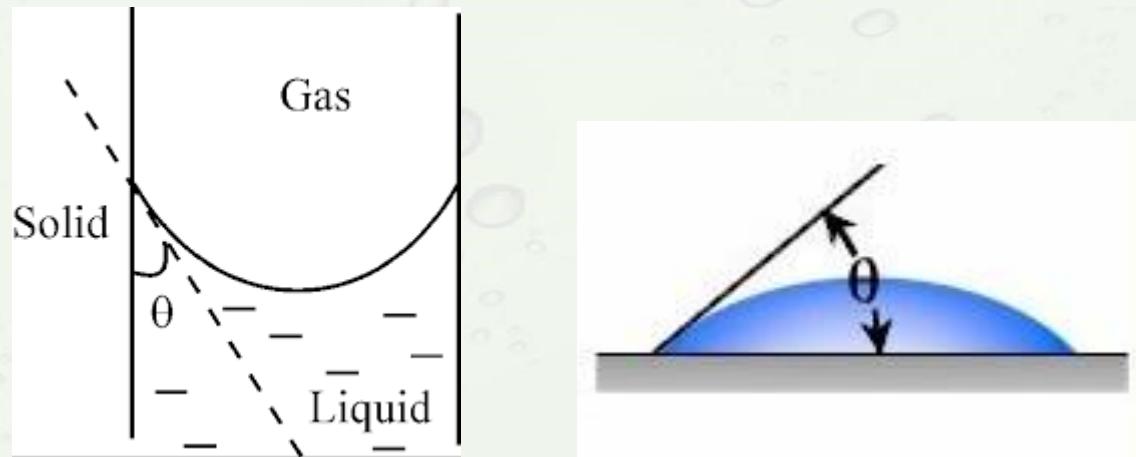
Površinski napon maslinovog ulja i vode

tečnost	površinski napon (mN/m)	temperatura (°C)
maslinovo ulje	32,0	20
voda	72,8	20

površina vode je ispuštenja od površine ulja

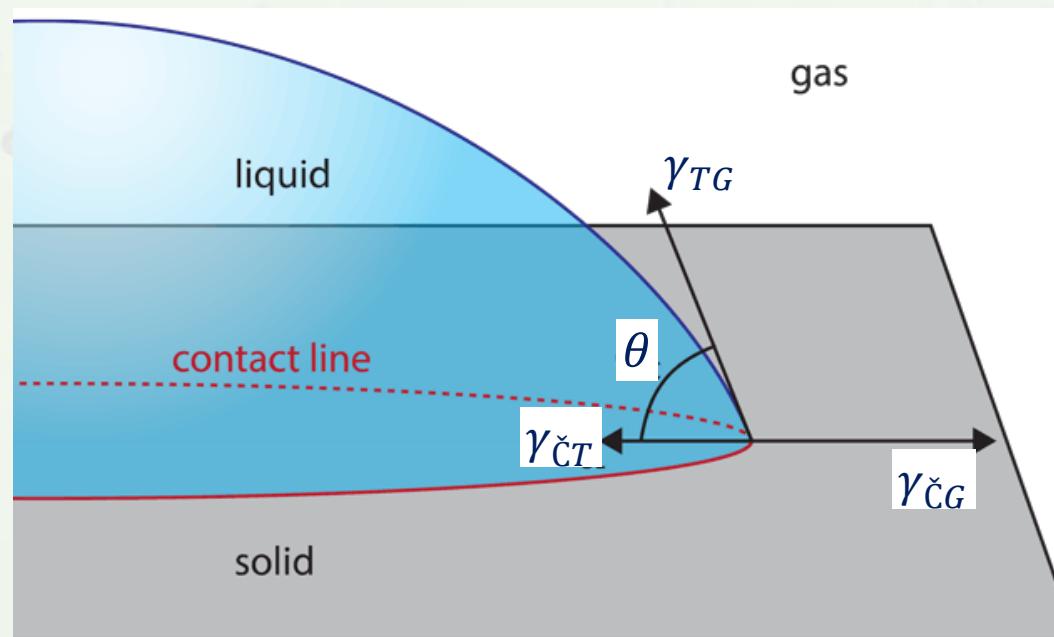
Ugao dodira

Ugao dodira – ugao između meniska tečnosti i zida suda u kome se tečnost nalazi (meren u tečnosti).

Ugao dodira

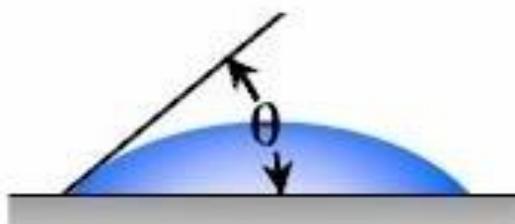
Ugao dodira se definiše iz ravnoteže sila na graničnu liniju između G, T i Č faze u horizontalnoj ravni:

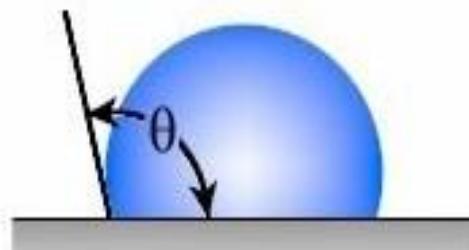
$$\gamma_{CG} = \gamma_{CT} + \gamma_{TG} \cos \theta$$

Ugao dodira

$$\gamma_{\text{cG}} = \gamma_{\text{cT}} + \gamma_{TG} \cos \theta$$

tečnost k quasi površinu

tečnost ne k quasi površinu

$$\gamma_{\text{cG}} > \gamma_{\text{cT}}$$

$$\gamma_{\text{cG}} < \gamma_{\text{cT}}$$

$$\cos \theta > 0$$

$$\cos \theta < 0$$

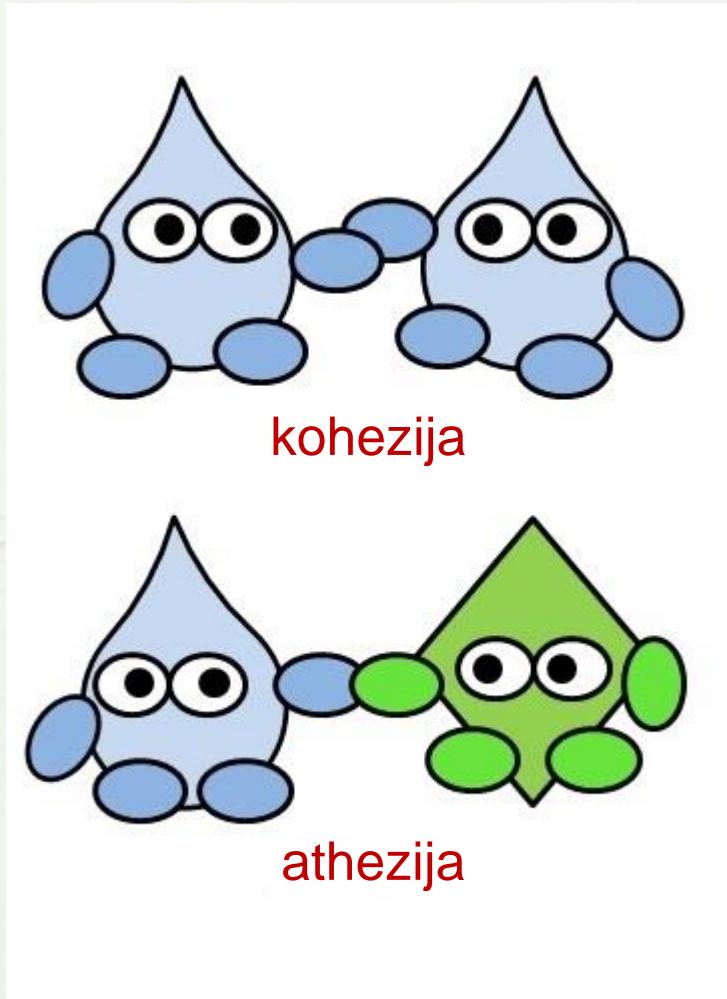
$$\theta < 90^\circ$$

$$90^\circ < \theta < 180^\circ$$

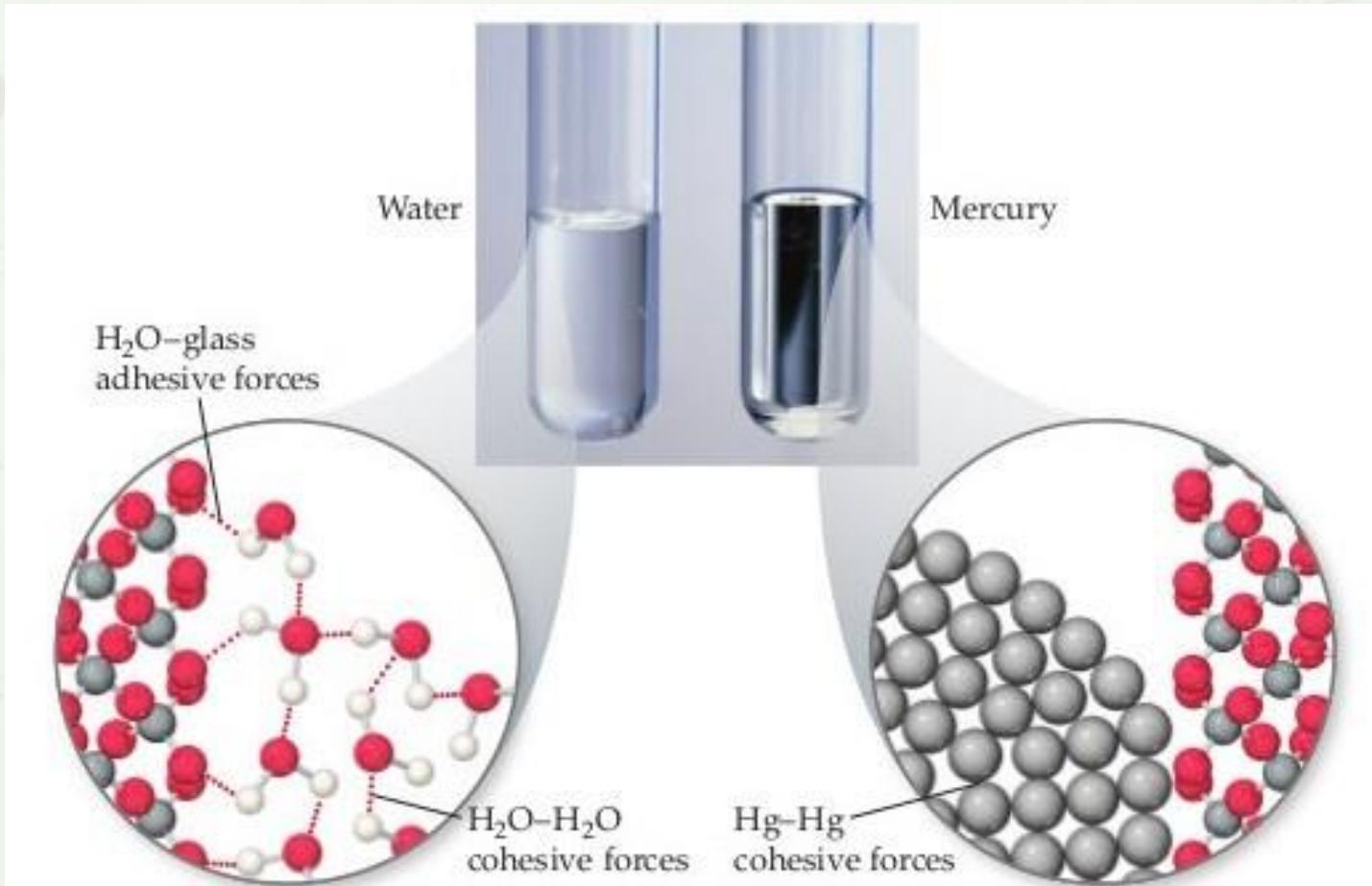
Ugao dodira i kvašenje površine

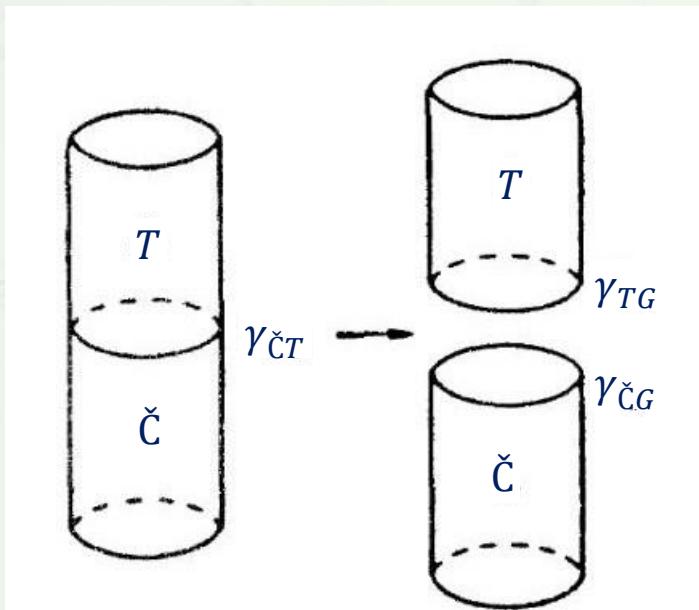
Kohezione i athezione sile

Voda – staklo i živa – staklo

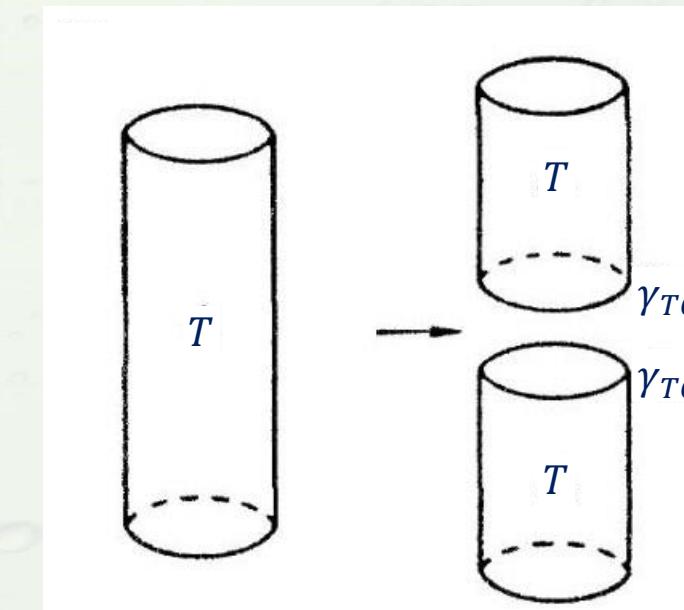

Athezioni i kohezioni rad

Athezioni rad

$$w_{\check{C}T} = \gamma_{\check{C}G} + \gamma_{TG} - \gamma_{\check{C}T}$$

Kohezioni rad

$$w_{TT} = 2\gamma_{TG}$$

Ugao dodira

$$\left. \begin{array}{l} \gamma_{\check{C}G} = \gamma_{\check{C}T} + \gamma_{TG} \cos \theta \\ w_{\check{C}T} = \gamma_{\check{C}G} + \gamma_{TG} - \gamma_{\check{C}T} \\ w_{TT} = 2\gamma_{TG} \end{array} \right\} \quad \cos \theta = \frac{w_{\check{C}T}}{w_{TT}/2} - 1$$

tečnost kvasi površinu

$$\theta < 90^\circ, w_{\check{C}T} > w_{TG}/2$$

tečnost ne kvasi površinu

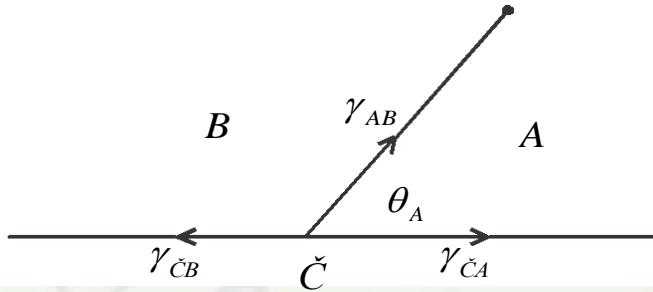
$$90^\circ < \theta < 180^\circ, w_{\check{C}T} < w_{TG}/2$$

Živa na staklu

$$\theta=140^0 \rightarrow w_{\check{C}T} / (w_{TT}/2) = 0,23$$

Nemešljive tečnosti

$$\gamma_{CB} = \gamma_{CA} + \gamma_{AB} \cos \theta_A$$

Za datu zapreminu tečnosti površina se može smanjiti formiranjem **zakriviljene površine**

Kapljica: mala zapremina tečnosti u ravnoteži sa okružujućom parom.

Mehur: šupljina u tečnosti ispunjena parom.

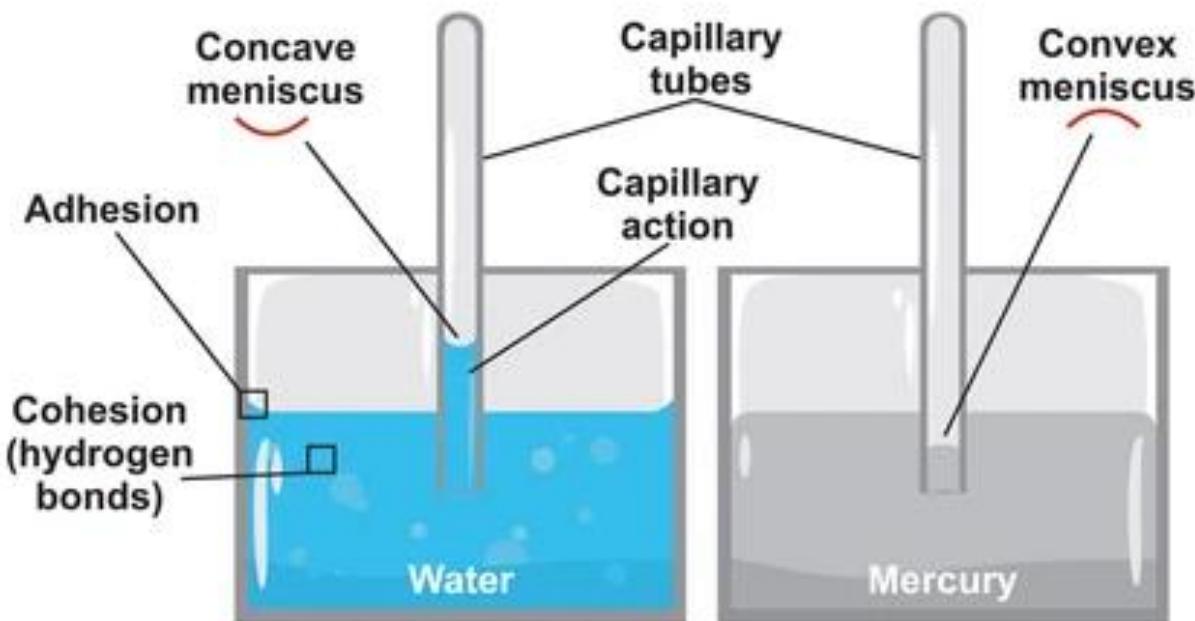
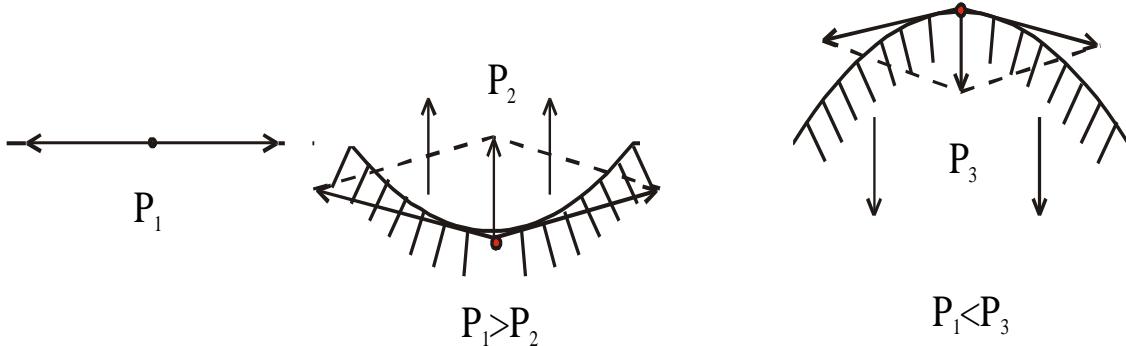
Balon: oblast u kojoj je para zarobljena tankim filmom koji ima dve površine.

Zakrivljena površina – posledice

- kapilarne pojave
- napon pare zavisi od zakrivljenosti površine

Kapilarne pojave

Kapilarne pojave

$$\left. \begin{aligned} dG_1 &= -\gamma d(4\pi r^2) = -8\gamma\pi r dr \\ dG_2 &= \Delta P d\left(\frac{4}{3}\pi r^3\right) = 4\Delta P\pi r^2 dr \\ dG &= dG_1 + dG_2 = 0 \\ -8\gamma\pi r dr + 4\Delta P\pi r^2 dr &= 0 \end{aligned} \right\}$$

$$\boxed{\Delta P = \frac{2\gamma}{r}}$$

$$\boxed{\Delta P = \gamma \left(\frac{1}{r_1} + \frac{1}{r_2} \right)}$$

Laplasova jednačina

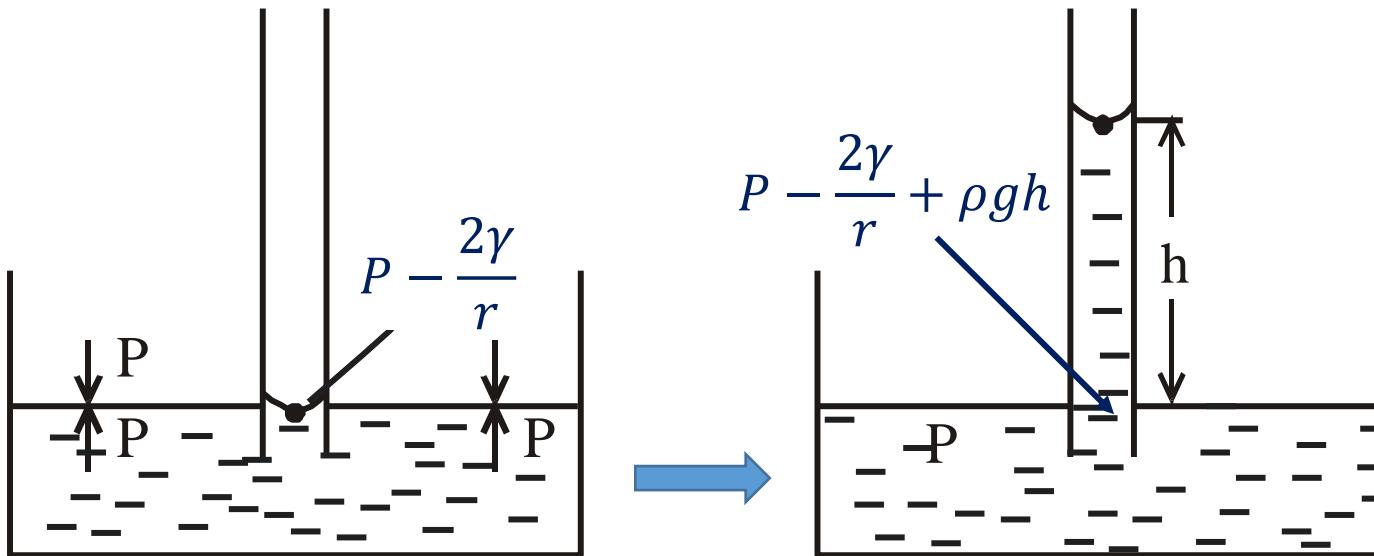
Primer – mehur u vodi

$$T = 298 \text{ K}$$

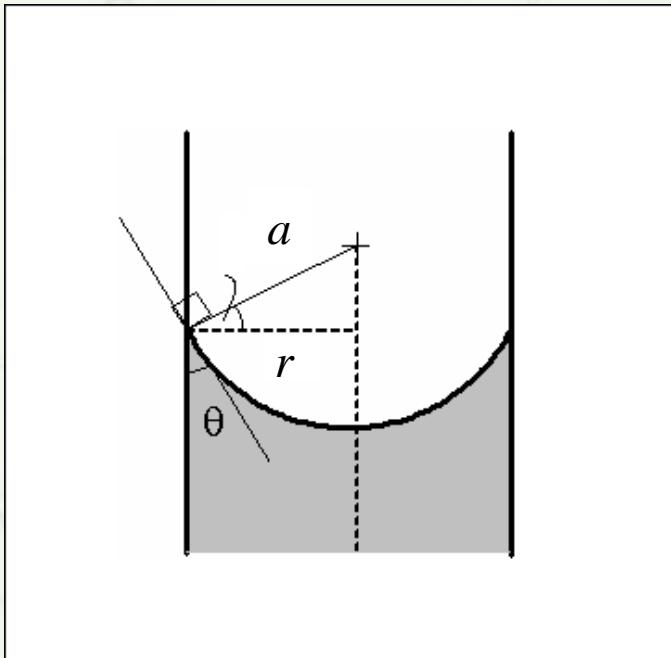
$$\gamma = 72 \text{ mN/m}$$

$2r / \mu\text{m}$	$\Delta P / \text{Pa (atm)}$
1 000	288 (0,00284)
3,0	96 000 (0,947)
0,3	960 000 (9,474)

Posledica površinskog napona

Kapilarnost

$$\rho gh = \frac{2\gamma}{a} \longrightarrow \gamma = \frac{1}{2} \rho gha$$

$$\gamma = \frac{1}{2} \rho gh \frac{r}{\cos \theta}$$

Zakrivljena površina – posledice

- kapilarne pojave
- napon pare zavisi od zakrivljenosti površine

Površinski napon i napon pare

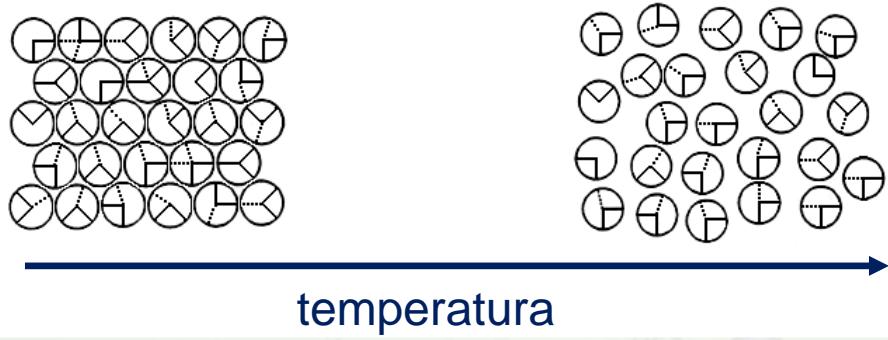
Promena molarne Gibsove slobodne energije pri obrazovanju zakrivljene površine:

$$\left. \begin{array}{l} \Delta G_m(t) = \int_0^{2\gamma/r} V_m^t dP = \frac{2\gamma V_m^t}{r} \\ \Delta G_m(g) = RT \ln \frac{p}{p^0} \\ \Delta G_m(t) = \Delta G_m(g) \end{array} \right\} \quad \ln \frac{p}{p^0} = \frac{2\gamma V_m^t}{RT r}$$

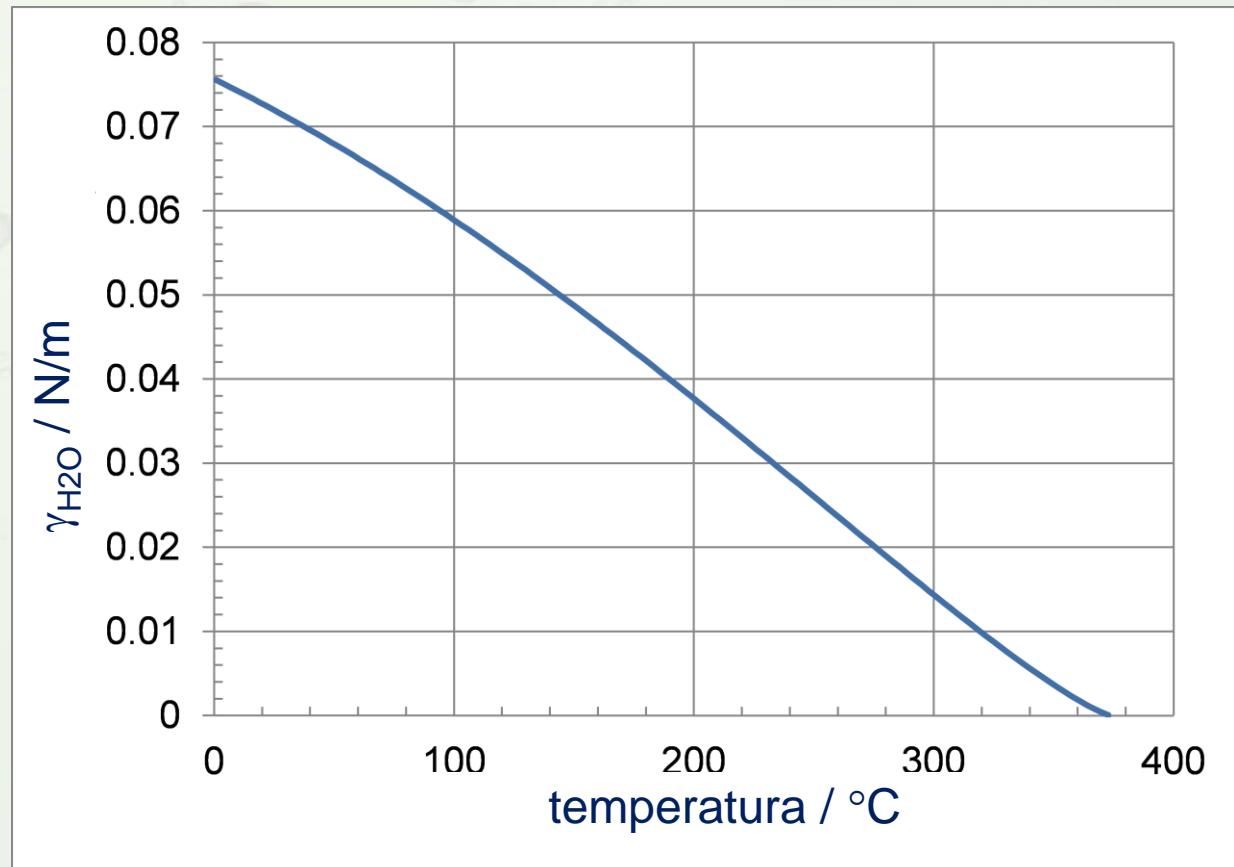
$$p = p^0 \exp \left(\frac{2\gamma V_m^t}{RT r} \right)$$

Kelvinova jednačina

Površinski napon i temperatura

viša temperatura
↓
slabije međumolekulske interakcije
↓
manji γ

Površinski napon odabranih tečnosti (N/m)

t (°C)	H ₂ O	CCl ₄	C ₆ H ₆	C ₆ H ₅ NO ₂	C ₆ H ₅ OH
0	0,07564	0,0290	0,0316	0,0464	0,0240
25	0,07197	0,0261	0,0282	0,0432	0,0218
50	0,06791	0,0231	0,0250	0,0402	0,0198
70	0,06350	0,0202	0,0219	0,0373	-

Površinski napon i temperatura

Etveš: $-\frac{d \left[\gamma V_m^{2/3} \right]}{dT} = k$

$$-\int_{\gamma_1 V_{m1}^{2/3}}^{\gamma_2 V_{m2}^{2/3}} d \left[\gamma V_m^{2/3} \right] = k \int_{T_1}^{T_2} dT$$

$$-\frac{\gamma_2 V_{m2}^{2/3} - \gamma_1 V_{m1}^{2/3}}{T_2 - T_1} = k$$

$$T_2 = T_c; \quad \gamma_2 = 0$$

$$\boxed{\gamma V_m^{2/3} = k(T_c - T)}$$

Druge empirijske jednačine:

Remzi i Šilds: $\gamma V_m^{2/3} = k(T_c - T - 6)$

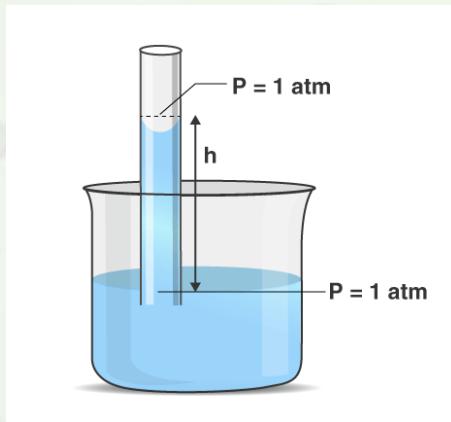
Van der Vals: $\gamma = \gamma_0 \left(1 - \frac{T}{T_c} \right)^n$

Katajama: $\gamma \left(\frac{M}{\rho - \rho'} \right)^{\frac{2}{3}} = k(T_c - T)$

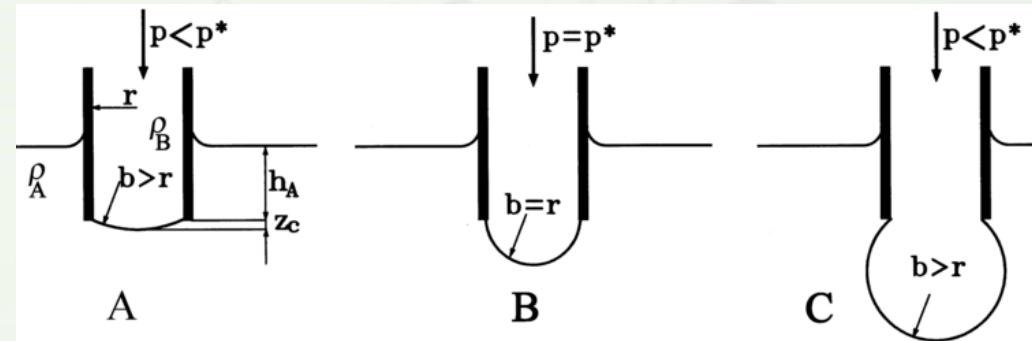
Meklod: $\gamma = C(\rho - \rho')^4$

Merenje koeficijenta površinskog napona

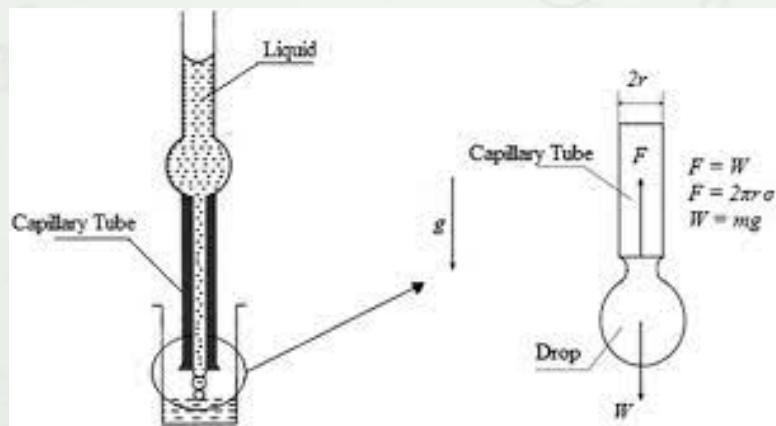
podizanje nivoa tečnosti u kapilari

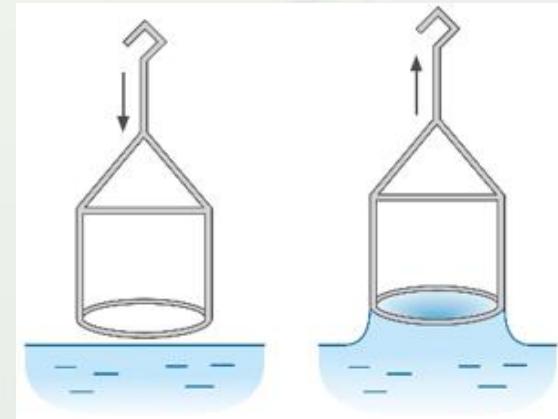
metoda mehura maksimalnog pritiska

stalagmometrijska metoda

tenziometar

Rezime

